

Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai

2024 m. birželio 28 d.

El. p.: info@enmin.lt

Dėl Elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 16 ir 22 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 73³ straipsniu įstatymo projekto Nr. 24-10416

Didžiausius ir aktyviausius Lietuvos investuotojus (tarp jų ir atsinaujinančios energijos plėtotojus) vienijanti asociacija "Investors' Forum" (IF) atkreipė dėmesį į Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos parengtą įstatymo projektą, kuriuo siekiama uždrausti naudoti tam tikras valdymo sistemas didesniuose nei 100 kW saulės ir vėjo jėgainių parkuose bei kaupimo įrenginiuose¹.

Pirmiausia išreiškiame tvirtą IF paramą iniciatyvoms, kuriomis didinamas nacionalinis saugumas ir prisidedama prie tvaraus mūsų energetikos sektoriaus vystymosi. Suprantame tokių priemonių svarbą ir apskritai pritariame siekiui pakeisti įstatymą, jei tokiu būdu būtų apsaugoti šalies nacionaliniai interesai.

Visgi nesame tikri, ar projektas visiškai atspindi objektyvias galimybes ir ar tikrai užtikrina siekį padidinti nacionalinį saugumą energetikos sektoriuje. Įvertinę projektą manome, kad kai kurios dabartinėje projekto versijoje pateiktos priemonės, gali būti pernelyg ribojančios ir galėtų būti persvarstytos.

a) Valdymo sistemų sąvokos neapibrėžtumas

Atsižvelgdami į elektros energijos gamybos įrenginių kompleksiskumą, pažymime, kad rinkos dalyviams nėra visiškai aišku, kas konkrečiai patenka į projekte nurodytą "valdymo sistemų" apimtį. IF narių nuomone, projekte nurodyti apribojimai turėtų būti taikomi išskirtinai tik tiems elektrinių valdikliams, kurie gali būti valdomi internetu (t. y., prijungti prie išorinių sistemų), o ne pačiam gamybos įrenginiui ar inverteriui, kurie įprastai veikia salos režimu.

Pažymėtina, kad jei reguliavime nebus išsamiau apibrėžta, kokie konkretūs prietaisai (valdymo sistemos) turimi omenyje, draudimas gali paveikti daugiau nei 90 proc. visų šiuo metu naudojamų inverterių, kurie yra itin svarbūs energetikos sistemų veikimui. Esant tokiam atvejui, investuotojai ir energijos gamintojai ne tik galėtų patirti rimtų finansinių sunkumų, tačiau tai kartu taip pat reikšmingai sulėtintų šalies pažangą siekiant „žaliosios“ energetikos tikslų, numatytų Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės strategijoje.

¹ <https://enmin.lrv.lt/lt/naujienos/siuloma-uzdrausti-kinisku-valdymo-sistemu-naudojima-didesniuose-nei-100-kw-saules-ir-vejo-jegainiu-parkuose-bei-kaupimo-irenginiuose>.

b) Saugumo užtikrinimo alternatyvos

Taigi, manome, kad saugumo reikalavimus pirmiausia turėtų užtikrinti elektrinių valdymo sistemos ir (arba) debesijos paslaugos, kuriomis galima tiesiogiai valdyti elektros įrenginius (pvz., pagrindinius elektrinių valdiklius, debesijos stebėjimo sistemas ir t. t.), nes būtent šie sistemos elementai gali daryti tiesioginį neigiamą poveikį (apribojimus) elektros energijos gamybos įrenginiams. Jei atlikus saugumo rizikos vertinimą būtų nustatoma, kad tai pagrįsta, riziką keliančiai valstybei priklausanti programinė įranga turėtų būti naudojama kartu su tinkamomis riziką mažinančiomis kontrolės priemonėmis.

Bet kuriuo atveju, sistemos komponentams ir programinei įrangai, kurie yra valdomi ir kontroliuojami pagrindiniai valdymo įtaisai (išvardytais aukščiau), kurie ribojantys ir užtikrinantys sistemos saugumą, šie apribojimai neturėtų būti taikomi. Vietoj to jas turėtų valdyti kiekviena įmonė, atsižvelgdama į rinkos standartus, tokius kaip ISO27001, "Kritinės saugumo kontrolės priemonės" (angl. *Critical Security Controls, CIS*) ir IEC62443, bei saugumo rizikos valdymą.

IF narių turimomis žiniomis, daugumoje pagrindinių vėjo jėgainių visame pasaulyje, įskaitant ir JAV, kurioje galioja griežčiausi kibernetinio saugumo reikalavimai, naudojami Kinijoje pagaminti inverteriai ir kiti komponentai, tačiau didieji vėjo jėgainių gamintojai (Vokietijos gamintojas „Nordex“, JAV gamintojas „GE Vernova“, Danijos gamintojas „Vestas“ it kt.) savo sertifikuotais saugumo sprendimais užtikrina, kad visi šie Kinijoje pagaminti įrangos komponentai neturėtų jokios valdymo galimybės nuotoliniu būdu iš Kinijos.

c) Neapibrėžtumas dėl rizikingų valdymo sistemoms taikomos programinės įrangos ir debesijos sprendimų gamintojų ir (arba) tiekėjų apibrėžimo

Projekte nurodoma, kad atitinkamoje energetikos infrastruktūroje negali būti naudojamos grėsmę keliančiose valstybėse įsikūrusių gamintojų ir (arba) tiekėjų valdymo sistemos. IF nariai kelia klausimą dėl siūlomo teisės akto dviprasmiškumo, ypač dėl to, kad nėra aiškių kriterijų, apibrėžiančių, kuriems gamintojams ir tiekėjams taikomi šie apribojimai. Konkrečiai kalbant, lieka neaišku, ar pakanka registracijos grėsmę keliančioje valstybėje, ar gamintojo ir (arba) tiekėjo galutiniai naudos gavėjai, be kitų aplinkybių, taip pat turi būti registruoti šiose šalyse.

Manome, kad įstatyme turėtų būti išsamiai apibrėžta, kas laikoma nepriimtinais galutiniais rizikingų gamintojų ir (arba) tiekėjų valdytojais, atsižvelgiant į tai, ar akcijų paketus (ne)tiesiogiai valdo didelės rizikos valstybės, ar privačios įmonės, teisiškai susijusios su didelės rizikos valstybe.

* * *

Galiausiai pažymėtina, kad į Lietuvos teisę perkeliama NIS2 ir CER direktyvos jau numato daugybę reikalavimų, kuriais siekiama užtikrinti, kad IF nariai įdiegtų tinkamas saugumo priemones, užtikrinančias veiklos tęstinumą ir energetinį atsparumą. Manome, kad su IF atstovais turėtų būti surengtos atitinkamos diskusijos, kurios padėtų atlikti saugumo rizikos vertinimo darbus, kuriuos bet koku atveju reikia atlikti, kad būtų laikomasi tinklų ir informacinių sistemų reikalavimų.

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta pirmiau, manome, kad pasiūlymas plačiai uždrausti įvairias energetikos technologijas atrodo gana radikalus ir galėjo būti priimtas skubotai, nepakankamai

pasikonsultavus su suinteresuotosiomis pramonės šalimis. Be to, atsižvelgiant į labai didelį finansinį tokio reguliavimo poveikį energijos gamybos sektoriui, manome, kad nacionalinės institucijos taip pat turėtų įvertinti galimybę pasidalyti tokio reguliavimo įgyvendinimo išlaidas.

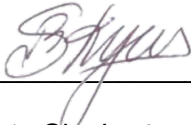
Apibendrinant, manome, kad išsamesnės teisinės ir techninės diskusijos galėtų padėti patobulinti įstatymą, kad jis geriau atitiktų poreikius ir realijas.

Todėl maloniai prašome:

- i. atsižvelgti į šiame laiške išdėstytas pastabas ir pasiūlymus;**
- ii. atidėti įstatymo priėmimo procedūrą;**
- iii. atidėti įstatymo įsigaliojimą iki techniškai ir organizaciniu požiūriu tinkamos datos; bei**
- iv. įtraukti IF atstovus į darbo grupę, koordinuojančią šio konkretaus teisės akto rengimą.**

Dėkojame už Jūsų dėmesį į mūsų poziciją šiuo svarbiu klausimu.

Pagarbiai

Rūta Skyrienė
„Investors' Forum“ vykdomoji direktorė